

Забезпечення дотримання прав дітей, що проживають у дитячих закладах

Загальновизнано, що сім'я є найкращим середовищем для зростання та благополуччя дитини. Однак, виникають ситуації, коли дитину необхідно влаштувати до дитячого закладу. Ця подія може психологічно травмувати дитину, отже дуже важливо, щоб у рамках проведеної процедури влаштування дитини до дитячого закладу, під час ознайомлення з новими правилами та умовами проживання дотримувалися права дитини. В своїй Рекомендації про права дітей, що проживають у дитячих закладах, Рада Європи заохочує держави ухвалити законодавчі та політичні заходи, з метою забезпечення дотримання основних принципів та норм якості. В Рекомендації також викладено низку специфічних прав дітей, що проживають у дитячих закладах.

Основні принципи, що мають бути дотримані:

- ▶ Влаштування дитини до дитячого закладу повинно бути винятковою мірою, що вживається в якнайкращих інтересах дитини та є результатом ґрунтовного аналізу її життєвої ситуації;
- ▶ Перебування дитини у дитячому закладі не повинно тривати довше, ніж це необхідно, та відповідати як найкращим інтересам дитини і ефективно використовуватися для її якомога скорішої, успішної соціальної інтеграції та реінтеграції. Питання про доцільність перебування дитини в дитячому закладі має періодично переглядатися;
- ▶ По закінченню перебування в закладі дитина повинна мати право на оцінку її потреб та надання підтримки щодо забезпечення її реінтеграції в сім'ю та суспільство;
- ▶ Під час влаштування дитини та перебування у дитячому закладі, повинні забезпечуватися права дитини, зокрема, на врахування її думки та запобігання дискримінації;
- ▶ Будь-які дисциплінарні заходи або заходи контролю повинні відповідати офіційно встановленим правилам та затвердженим нормам;
- ▶ Якщо це можливо, слід вживати запобіжних заходів із підтримки дітей та сімей, які повідомили б їх специфічним потребам. Сім'я дитини має залучатися до планування та організації влаштування до дитячого закладу і отримувати необхідну підтримку, аби забезпечити гармонійну реінтеграцію дитини в сім'ю та суспільство.

Специфічні права, що мають бути дотримані:

Конвенція ООН про права дитини 1989 року забезпечує захист дітям, що проживають у дитячих закладах. Однак, ці діти мають специфічні потреби, що вимагає необхідності наголосити на них та визначити інші, більш специфічні та пов'язані з їхнім становищем.

Кожна дитина, яку було влаштовано до дитячого закладу, має, зокрема, такі права:

- ▶ право на те, щоб під час прийняття рішення, а також в рамках процедури влаштування, організації перебування та умов проживання, дотримувалися вищезгадані принципи;
- ▶ право на збереження своєї самобутності, право на рівні можливості та на повагу до свого етнічного походження, релігійної, культурної, соціальної належності та до рідної мови;
- ▶ право бути влаштованою до дитячого закладу разом зі своїми рідними братами та сестрами, а також право підтримувати постійні контакти зі своєю родиною та з іншими людьми, що відіграють в житті дитини важливу роль;
- ▶ право на якісне медичне обслуговування;
- ▶ право на доступ до всіх типів освіти та професійної підготовки за тих самих умов, що й інші діти;
- ▶ право бути підготовленою, через ігри, спорт, культурні заходи та збільшення рівня відповідальності, до того, щоб стати активним та відповідальним громадянином;
- ▶ право дитини брати участь у прийнятті рішень, що стосуються її самої, та бути поінформованою щодо своїх прав та правил закладу, в якому вона проживає, у формі, що відповідає її віку;
- ▶ право на повагу до її людської гідності та фізичної цілісності, зокрема, право на гуманні умови життя, що не принижують її гідність, а також на виховання без застосування насильницьких методів, включаючи захист від тілесних покарань та всіх форм зловживання;
- ▶ право на приватне життя, включаючи можливість звернутися до особи, якій дитина довіряє, та до органу, який надав би їй у конфіденційній формі консультацій стосовно її прав;
- ▶ право відстоювати свої основні права в органі, що є доступним, неупередженим та незалежним.

Норми якості, що мають бути дотримані:

- ▶ Всі дитячі заклади повинні бути належним чином акредитовані та зареєстровані компетентним державним органом. Заклади, якими управляють релігійні організації та НУО, можуть також відігравати важливу роль у піклуванні про дітей за умови, якщо вони є акредитованими, зареєстрованими та пройшли перевірку з боку державних органів.
- ▶ Дитячий заклад має бути розташований, наскільки це можливо, поблизу домашнього середовища дитини, аби сприяти регулярним контактам між дитиною та її батьками.
- ▶ Стосовно кожної дитини слід розробляти індивідуальний план її перебування в закладі, беручи до уваги її здібності, можливості та ступінь автономності, з метою підготувати її до життя в майбутньому поза стінами дитячого закладу.
- ▶ Слід створити в дитячому закладі такі умови життя, які забезпечували б якомога кращий психічний, емоційний та фізичний розвиток дитини. Треба заохочувати до створення невеликих за розміром структур сімейного типу. Дуже важливо, щоб персонал дитячих закладів був різноманітним, компетентним та стабільним. Групи, які працюють з дітьми, повинні бути мультидисциплінарними, мати у своєму розпорядженні достатні ресурси та працювати, дотримуючись професійного етичного кодексу, який визначає практичні норми та відповідає Конвенції ООН про права дитини.
- ▶ З урахуванням цих норм слід запровадити ефективну систему моніторингу та зовнішнього контролю за дитячими закладами. Будь-яке порушення прав дитини має каратися в установленому порядку в рамках діючого законодавства.

Знати, щоб діяти

Рада Європи закликає свої 47 держав-членів забезпечити широке розповсюдження своєї Рекомендації серед дітей, що проживають у дитячих закладах, серед державних органів влади, спеціалістів, працівників закладів, а також серед захисників прав дитини та відповідних НУО.

Про Раду Європи

Рада Європи створена у 1949 році як міжнародна організація, головною роллю якої є сприяння правам людини, демократичній стабільності, верховенству права та соціальній згуртованості в своїх державах-членах. Для виконання цієї ролі Рада Європи має у своєму розпорядженні широкий ряд правових документів, найважливішим з яких є Європейська конвенція про захист прав людини.

Програма “Будуємо Європу для дітей і разом із дітьми”, яка почала реалізуватися у 2006 році, спрямована на сприяння правам дитини та на викоренення насильства щодо дітей.

Іншими ключовими правовими документами в галузі прав дітей, влаштованих до дитячих закладів, є Європейська соціальна хартія, Європейська конвенція про здійснення прав дітей, Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута), Конвенція про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального зловживання, Рекомендація про участь дітей у сімейному та суспільному житті, Рекомендація про прийомні сім’ї та Рекомендація про політику, спрямовану на надання підтримки позитивному батьківству.

Ця брошура була надрукована з великодушної підтримки уряду Фінляндії.

“Будуємо Європу для дітей і разом із дітьми”

Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int